

# KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom:  
„Koroški Slovenec“,  
Lidova knihtiskarna,  
Wien V., Margaretenplatz 7.  
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:  
Anton Machát, Wien V.,  
Margaretenplatz 7.

## List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo.  
Stane celoletno: K 100.—  
polletno: K 50.—  
četrtno: K 25.—  
Za Jugoslavijo  
celoletno: 15 Din.  
polletno: 8 „  
četrtno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 3. avgusta 1921.

Št. 20.

### Nova deželna vlada.

Celovec, dne 25. julija 1921.

Z izvolitvijo ustavodajnega deželnega zbora dne 19. junija t. l. je doslužila dosedanja provizorična vlada, ki se bo morala umakniti legalno izvoljenemu vladnemu zastopstvu, čim bo potrjen in zaprisežen novi deželni glavar. Kakor smo že v 17. številki našega lista poročali, so nastale spričo zanimivega razmerja glasov v novem deželnem zboru težke, od kojih rešitve je bilo odvisno, ali ostane vlada še nadalje v rokah nemško-meščanskih strank, ali pa jo prevzamejo socialni demokratje kot najmočnejša stranka. Ker so prve odklonile zahteve slovenskih poslancev, pod katerimi bi bila le-ta, volje zagotoviti iz meščanskih strank sestavljeni vladi večino in ker so tudi socialni demokratje grozili, da stopijo v najstrožjo opozicijo proti vsaki meščanski vladi, kateri bi se iz treh strank koalirana vlada ne mogla zoperstavljati, so združeni kršč. socialci-Bauernbund in vsenemci prepustili, čotuli s teškim srcem vlado najmočnejši stranki v deželnem zboru, to je socialdemokratom. S tem se je izvršil v koroški deželni upravi velik preobrat, kajti dosednji režim, pod katerim smo koroški Slovenci trpeli tolikanj krivice in preganjanj je za nami in upamo, da se nikdar ne bo več povrnil.

Volitev nove vlade je bila na dnevnem redu 3. seje dež. zbora in se je izvršila dne 22. julija t. l. Za deželnega glavarja je bil izvoljen poslanec Florijan Gröger (socialdemokrat) za prvega namestnika Vincenc Schumy (Bauernbund), za drugega namestnika Silvester Leer (kršč. socialci).

Kot deželni svetniki prisedniki dež. vlade so bili nadalje izvoljeni: Dr. Frie Dörflinger (vsenemec), Hans Logger (soc. dem.), Dr. Arthur Lemiš (Bauernbund), August Neutzler

(soc. dem.), Dr. Matth. Zeinitzer in pet namestnikov.

Novoizvoljeni deželni glavar je v daljšem govoru razvil delavni program koroške deželne vlade in deželnega zbora. Med drugim je omenil, da bo morala biti naloga najbližje bodočnosti pospeševanje industrije, trgovine in obrti, kmetijstva, tujskega prometa; umetnosti in znanosti, ter da je za dober gospodarski in kulturni razvoj treba dobrih odnosov z obmejnima državama Jugoslavijo in Italijo. Kot vodilno smer deželne vlade, katero smatra novi deželni glavar za izvršilni organ deželnega zbora in zvezne vlade navaja: strogo upoštevanje in izvrševanje deželnih in državnih zakonov, obrambo republike in njenih demokratičnih naprav, hitrejšo izvršitev selitvene in servitutne postave, spoštovanje lastnega mnenja (Meinungsfreiheit) demokratizacijo uprave, sodelovanje pri po-državljenju ljudskih in meščanskih šol, pri izrabi vodnih sil, večje obdačenje finančno močnejših itd.

V spoznanju, pravi deželni glavar dalje, da je vzpostavitev gospodarskega življenja odvisna v prvi vrsti od vstvarjajočega dela, se bomo prizadevali, duševno in manualno (rokotvorno) delo vsak čas spostovati in delavno dolžnost vseh ljudi spraviti do veljave. Škodljive in parazite človeške delavne sile bomo zatirali, kjer jih bomo našli.

Koroški Slovenci pričakujemo od nove deželne vlade z vso opravičenostjo, da bo tudi kar se tiče našega stališča v deželi in državi zavzela napram nam kot narodnostni manjšini povsem korektno stališče ter nam priznala pravice in svoboščine ki so nam bile zajamčene po St.-Germainski mirovni pogodbi. Le kot svobodni, ravnopravni državljani in deželani bomo koroški Slovenci radevolje sodelovali pri gospodarskih in kulturnih vprašanjih kakor jih je začrtal novi deželni glavar v svojem delavnem programu. Zato pa tudi

zahtevamo, da se napravi enkrat za vselej konec orgijam koroškega „Heimatsdiensta“ in preganjanju slovenskomislečega prebivalstva, ker je to predpogoj „strogega upoštevanja in izvrševanja deželnih in državnih zakonov.“ Priznavamo samo oficijelne deželne in državne oblasti od katerih zahtevamo popolne objektivnosti ter odklanjamo vsako vmešavanje „Heimatsdiensta“ v uradne zadeve ter vplivanje na sodišča, kar se še vedno dogaja. Nadolje opozarjamo novo vlado na svečano obljubo bivšega prov. deželnega zbora, podano v Št. Vidu dne 28. septembra 1920 (torej 12 dni pred plebiscitom) in ki zagotavlja koroškimi Slovencem „kot temeljno načelo bodoče deželne politike, politiko sprave in pravičnosti!“ Nadalje obljublja deželni zbor, „da hoče varovati jezikovno in narodno posebnost slovenskih deželanov in skrbeti za njih duševni in gospodarski procvet ravno v isti meri, kakor za nemški prebivalce dežele.“ Ker novi deželni glavar svojega stališča napram koroškimi Slovencem ni posebno omenil, smatramo za potrebno, da opozorimo novo vlado na svoj čas dane obljube, ki so ostale še na dolgu.

Tudi novo vlado bomo sodili po njenih delih.

### Izvanredni občni zbor „pol. in gosp. društva za Slovence na Koroškem“

se je vršil v četrtek dne 28. julija t. l. ob ne-pričakovano dobri udeležbi v društvenih prostorih v Celovcu. Predsednik, deželni poslanec Kraiger, je otvoril ob 10. uri dop. zborovanje, nakar je podal društveni tajnik poročilo o delovanju naše pol. organizacije, katero bomo objavili v eni prihodnjih števil. Za tem

### PODLISTEK

#### Alkohol in narodno zdravje.

Pred kratkim je avstrijski zvezni predsednik Hainisch podal odposlanstvu nekoga protialkoholnega društva pomenljivo izjavo. Predvsem je priznal, da je sam abstinent pri pijači in kajenju. Kar je povedal zvezni predsednik o prištedenju, ki bi se doseglo, če bi se uveljavila abstinenca vina in piva, ko se je v Avstriji zadnje leto uvozilo za 5 milijard vina, temu bo pač vsak z veseljem pritrnil. Seveda je težko najti pravo pot, po kateri se naj širi protialkoholno gibanje. Tu se mora reči, da nasilne odredbe jako malo izdajo proti alkoholu, kar dokazujejo vse postave zadnjega časa.

Poglejmo si n. pr. Rusijo, kjer je izdal veliki knez Nikolaj Nikolajevič ob izbruhu vojske prepoved alkohola za rusko armado, potem vidimo, da je ta prepoved sicer obvarovala moštvo pred pijančevanjem, častniki pa so kljub temu pili, če tudi v manjši meri. Razume se, da je Kerenski in za njim Lenin vstrajal pri tej protialkoholni naredbi velikega kneza, ker je odgovarjala njunim sociali-

stičnim nazorom. Toda pije se na Ruskem samo nekoliko manj, kot pred to prepovedjo, samo s to razliko, da mesto dobrega žganja, ki je bilo posebno na Ruskem znano, kuhajo žganje skrivoma iz rozin, krompirja in drugega sadja, ki mnogo bolj škodujejo zdravju, kot prejšnje destilirane alkoholne pijače. Kljub najstrožjim kaznim in grožnjam, zaplembam in zaporom ta nadloga na Ruskem ni niti najmanj ponehala. Rus mora imeti svoje vodko, od katere ga ne more odvrniti nič. Če se hoče na Ruskem pobijati uživanje alkoholnih pijač z uspehom, potem je treba za to čisto drugega načina, in sicer z izobrazbo in s predavanji o škodljivosti alkoholnih pijač.

Zanimivi so tudi rezultati prvega leta po alkoholni prepovedi v Ameriki. Slučajni policijskih prestopkov pijanosti so se sicer zmanjšali, kar pa se da razumeti iz tega, da se je pijančevalo bolj skrivno. Profesorski medicinski fakultet v Ameriki so se izrekli proti tej prepovedi, ker se s takimi prepovedmi samo poslabša kakovost pijač, toda pijančevanje s tem nikakor ne preneha.

Angleška poskuša zadnji čas boriti se na drug način proti pijančevanju. Kljub zmanjšanju gostiln se je izkazalo naraščanje pijan-

čevanja za 65 odstotkov. Jako velik odstotek odpade pri tem na ženske. Nove postave, ki se pripravljajo, bodo še bolj omejile čas, v katerem se smejo točiti protialkoholne pijače. Razven tega se te pijače ne smejo prodajati na kredit.

S tem pridemo k najvažnejši točki, ki je tudi za našo državo velikega pomena. Tudi pri nas bi bilo s strogim, protialkoholnim zakonom le malo doseženo, posebno v sedanjih časih, ko ostane marsikatera naredba samo na papirju. Mesto žganja, ki stoji sedaj pod državnim nadzorstvom, bi spravila zakotna trgovina slabe, zdravju škodljive pijače v promet.

Tudi od poučnega delovanja s pomočjo predavanj, filmov itd. se ne sme pričakovati preveč. Toda ta način protialkoholnega gibanja se vendarle ne sme zanemarjati. Še več bi se doseglo z velikim podraženjem alkohola in visokim zacarinjenjem nvoženega vina, ker bi s tem gotovo padlo število pivcev.

Važno bi bilo tudi, najti nadomestilo za žganje in alkoholne pijače, na pr. v obliki čaja. Kar pa je najvažnejše, je primerna vzgoja nedorastlih in otrok. Še predno zapade mladina strasti svojih starišev, se mora poučiti o nevarnostih tega zlobnega strupa. Ti utisi, ki

je poročal gosp. poslanec Poljanec o delovanju slovenskih poslancev v deželni zboru, zlasti, kako je prišlo do sestave nove socijaldemokratske deželne vlade. Poslušalci so mu sledili z velikim zanimanjem vzeli z odobravanjem njegova izvajanja na znanje. Razvila se je debata ob stališču naše stranke napram volilni obveznosti, katero želijo imeti upeljano meščanske stranke kot koncesijo zato, da se oba deželnozborna volilna okraja združita v samo enega. Zborovalci so se izrekli skoro soglasno proti volilni dolžnosti. Občni zbor je nadalje razpravljal in sklepal o spopelnitvi strankine organizacije, o izprembi društvenih pravil, o pobiranju članarine, ki se je določila za tekoče leto s 20 K o evidenci vseh društvenikov, nadalje se je priporočalo širiti list „Koroški Slovenci“ in mu pridno dopisovati. Razpravljalo se je o skupni organizaciji narodnostnih manjšin v Avstriji, ki se snuje na Dunaju ter sklenilo stopiti v ta namen v stalen stik s češkim narodnim odborom na Dunaju. Končno se je izrazila potreba pravnega zastopstva društvenikov ter je bil odbor pooblaščen, da stori v tem oziru potrebne korake. Podal se je načrt in izvolil poseben odsek za izpeljavo mladinskih organizacij.

Po 2½ urnem zborovanju je predsednik zaključil lepo uspelo zborovanje.

## Germanizacija v cerkvi.

Nihče si ne more predstavljati, kdor ni sam skušal, kako preuzame človeka, ko pride v cerkev v slovenskem kraju, kjer je prej bilo v cerkvi vse slovensko, zdaj pa stoji na prižnici duhovnik, ki oznanjuje besedo božjo v tujem jeziku. Kako v dno srca užalosti človeka, ko začne naenkrat nemško pridigo, nemško petje, nemško molitev. Marsikomu so se pri tem vsled globoke srčne užaljenosti s solzami porosile oči. Pa ne reči zopet kdo, da je to kak pretiran nekrščanski nacionalizem, o ne, to je ona globoka in velika ljubezen, ki jo je Bog vsadil človeku v srce do materinega jezika. To je ljubezen otroka do matere, ki ga je učila govoriti in moliti v tem jeziku. To je najnešnejše čustvo ljubezni otroka do matere. Kdor pravi, da je to pretiran nacionalizem, je nevednež ali hudobnež. V komur je bil ta čut ljubezni do matere zamorjen, ta ni nikak vzor-človek, ta je samo žalostna priča nasilnega, krivičnega ponemčevanja. Temu je bilo iztrgano iz srca najplemenitejše čustvo nežne ljubezni otroka do matere.

To naj bi bil nekrščanski nacionalizem, če se naša narava upira germanizaciji, zlasti germanizaciji v cerkvi? Nekiščanski nacionalizem, ali ni tudi Kristus ljubil svojega materinega jezika in svojega naroda? Nekiščanski nacionalizem, če sledimo čutu svoje narave? Če smo vsled te germanizacije globoko užaljeni, če se vsled tega ponemčevanja budi v nas odpor, jeza in nevolja?

Jih dobi človek v mladih letih, ostanejo živi mnogokrat vse življenje. V prvi vrsti se mora naša mladina vzgajati k vzdržnosti, potem bo prihodnja generacija že opustila alkohol.

Alkoholno vprašanje je največje socijalnopolitične važnosti. Že vzgoja se mora ozirati nanje, da bo uspeh tem večji, kajti v tako ubogi državi, kot je Avstriji, tako škodljiv in dragi alkohol ne bi smel imeti prostora.

## Kaj le kongrua?

Tako se imenuje plača, ki jo dobivajo duhovniki. Ker se je ravno zadnji čas o priliki primernega zvišanja te plače dosti pisalo in v parlamentu od strani socijalnih demokratov dosti neumnega in surovega govorilo, kar sta poskrbela v prvi vrsti bivša učitelja (!) Schneidmader in Glöckel in ker socijalni demokratje porabijo seveda tudi to priliko za agitacijo, češ, sedaj morajo zopet kmetje in delavci več za duhovnike plačevati, podamo tukaj zgodovinsko in juridično podlago tega vprašanja.

Avstrijska država je pod Jožefom II. kratkomalo uzela cerkvi s silo veliko cerkvenega

To je vendar popolnoma naravno, nena ravno je to, če je bil kje ta čut zamorjen, da mnogi ničesar več ne čutijo do svojega materinega jezika. Ali se ne počuti Nemec v cerkvi veliko bolje, če pride v cerkev, kjer se nemško pridiguje, nemško poje, nemško molí? Ali se mu ne zdi vse veliko bolj domače, bolj priročno? Ali se ne čuti bolj ganjenega k pobožnosti, kakor pa če pride v cerkev, kjer mu udarjajo na uho tuji glasovi? In ali ni pri Francozu, Lahu, Angležu ravno tako? Dokaz, da je ta čut utemeljen v človeški naravi, dokaz, kako krivično je, če se nam zdaj očita pretirani nacionalizem, ker še nismo zatajili tega čuta, ker si ga še nismo dali zamoriti.

Vi, ki hočete zamoriti v nas ta čut, pomislite, da zamorjete v tem tudi vsa druga blaga in plemenita čustva. Čut naklonjenosti, dobrohotnosti in ljubezni do bližnjega, čut ljubezni do očeta in matere, čut udanosti in ljubezni do Boga, čut za vse dobro, blago, vzvišeno in plemenito.

Izmed vseh vrst ponemčevanja nas je najhuje zadelo ponemčevanje v cerkvi.

In pri tem ponemčevanju sodelujeta nezmožnost in slaba volja. Ne le sposobnosti, tudi dobre volje manjka. Oni nemški duhovniki po načrtu in namenoma upeljujejo nemščino v cerkev, namenoma, ne samo zato, ker so slovenskega jezika nezmožni. Oni hočejo germanizirati. Oni upeljujejo nemško petje, nemško molitev tudi tam, kjer bi bil duhovnik v stanu slovenski moliti, kjer bi se lahko slov. pelo.

Nemec se večkrat ne more umisliti v slovenske razmere, v slovensko dušo. Toda pomislite, kako bi vplivalo na Vas gospodje nemški duhovniki, kako bi vplivalo na Nemce, če bi prišel slov. duhovnik na nemško faro in bi začel vpeljavati v cerkev slovensko peje, slovensko molitev, slovensko pridigo? Ali bi sploh kdo še ostal v cerkvi?

Ne samo, da ste slovenskega jezika nezmožni, da ljudje pravijo (zlasti ženske): jaz sem se spovedal(a) slovenski, pa ne vem, če so me gospod zastopili, gospod so potem govorili nemško in jih jaz nisem razumel(a). Ne samo, da ljudje ne razumejo Vaših nemških pridig, Vaših nemških poukov za zaročence, Vaših nemških katehez, tudi prostovoljno in namenoma germanizirate.

Ali nam res hočete omrziti cerkev, nas odgnati od cerkve? Vi ubijate vero v nas! Oni, ki so Vas klicali, oni, ki so pregnali slovenske duhovnike in hoteli imeti nemškega duhovnika, njim ni bilo za vero, njim je bilo le za politike in nacionalizem (za oni nekrščanski, paganski, pretirani nacionalizem, ki ga po krivici očitite nam), onih skoro itak ni v cerkev, zdaj pa hočete odgnati še nas? Hočete res napraviti, da bo veljalo: „Dober Slovan — slab Kristijan“, kar nam zaenkrat še popolnoma krivično in nesramno — zlobno očitajte? Ali hočete imeti prazne cerkve, kjer

premoženja, ki je imelo še pred vojsko kljub slabemu gospodarstvu okoli 800 milijonov zlatih kron vrednosti. Naj misli kdo o cerkvi, kar hoče, pripoznati mora, da je bila to nasilnost, ki jo ropu že zelo podobna. Kajti cerkev si je pridobila tisto premoženje poštenim potom. Deloma so si samostani, ki so prvi prinesli kulturo v naše kraje, sami še le napravili rodovitno zemljo, da so posekali gozdove, sušili močvirja, deloma so jo dobili od ljudi v dar, deloma so jo tudi še kupili. Bila je trej juridično popolnoma njihova prava last. A lastnine se nikomur ne sme vzeti s silo, tudi cerkvi ne.

To je že tedaj uvidela država sama. Zato se je Jožef II. leta 1783 slovesno zavezal, da hoče to premoženje, ki se je cerkvi vzelo, porabiti za plačo duhovnikov. Naj torej misli o cerkvi kdo kar hoče, pripoznati mora, da je država, ko je odvzela cerkvi premoženje prevzela dolžnost, skrbeti za duhovnike, kakor se glasi v tisti izjavi Jožefa II.: „Brezdvomno je oskrbovanje pastirstva stvar duhovnikov. Da se to zgodi in tudi skrbeti za naraščaj, za stare in neperabljive duhovnike, je brezdvomno dolžnost vladarjeva...“ Kaj sledi iz tega? V trenutku, ko bi država te svoje slovesno podane izjave, dolžnosti do cerkve ne izpolnila več, je moralno in juridično dolžna, dati cerkvi odzeto premoženje nazaj. Potem tudi cerkev od

bodete potem osrečevali z vsezveličavno nemščino gluhe stone? Če to hočete, potem germanizirajte, potem preženite še te slovenske duhovnike, kar jih je še ostalo, potem jih le napadajte in nastavlajte po slovenskih farah nemške duhovnike.

Pripis. Dobro bi bilo, da bi „Koroški Slovenci“ večkrat poročal o germanizaciji v cerkvi. Če drugega ne, vsaj registrirati je treba to ponemčevanje, izmed vseh ponemčevanj najbolj ostudno. Vsaj pokazati moramo na to krivico, da bodo videli našo bol in naš upravičen gnjev, da ne bodo rekli: saj se nihče ne gane, saj je vse prav in dobro. Apelirati hočemo na njihovo vest, kako morejo spraviti v soglasje s svojo vestjo to ponemčevanje, ki je popolnoma v nasprotju s Kristusovo voljo, da se vsemu narodom evangelijsko oznanjuje v njihovem jeziku. Neke javne kontrole potrebujemo. — Zato naj se od povsod z vsake slov. župnije, kjer je nastavljen nemški duhovnik, „Koroškemu Slovincu“ od časa do časa poroča, koliko in v kakom tempu se germanizira, v koliko se je že upeljala v cerkev in v šolo nemščina, odkar je prišel nemški duhovnik, v koliko se je že upeljala nemška pridiga, nemško petje, nem. molitev.

## Naše šolske razmere.

Da more narod dospeti do gotove stopinje izobrazbe in moralne zavednosti, mu je neobhodno potrebna šola in pouk v lastnem jeziku, v jeziku v katerem govori in občuje. Narod brez svojih šol je obsajen na smrt. Tudi nam koroškim Slovincem je prvi pogoj za obstanek našega življa v Nemški Avstriji, slovenska šola. Kaj nam pomaga vsa še taka brezhibna organizacija in društva, če nam Nemci odrekajo najvažnejše, ako teptajo odtla naše naravne, najsvetejše pravice do slovenskih šol. Vse naše zahteve se morajo čeredotočiti, da si priborimo za naše otroke pouk v materinem jeziku, da ne bodo poučevali slovenske dece najzagriženejši naši nasprotniki, nemški in nemčurski učitelji, katere je nastavila vlada v popolnoma slovenskih krajih z namenom, da odtujnejo mladino lastnemu narodu. Germanizacija, s pomočjo šole, ubiti narodno zavesti, to je ideal naših učiteljev. V sedanjih šolah učence ne pridobi drugega, kot da mu omrzne veselje do slovenskega jezika, iskra, ki pozneje vzplamti v ogenj narodnega sovraštva. Slovenska knjiga ga ne zanima, ker ga učitelj ni učil latinice, je tudi ne zna brati. Segal bo po nemški knjigi in mišljenje mu bo popolnoma nemško. Z eno besedo, naše šole so tako urejene, da se otrok počasi, smoteno vzgoji za narodnega odpadnika, poturico. Ravno nemškutarija je sad nemških šol.

Nemški učitelji so nam najbolj nevarni, ker dan za dnevom hujskajo in govorijo v šoli

države niti vinarja ne bo zahtevala več. Kajti tisto premoženje je bilo tedaj tako veliko, da bi cerkev lahko sama skrbela za svoje duhovnike, ako se ji da nazaj. Dokler pa država tega ne stori, je dolžna, kakor se je sama zavezala, s primerno plačo za duhovnike skrbeti.

Da je država s tem cerkvenim premoženjem strahovito slabo gospodarila in so si, kakor povsod — omenjam samo zvonove — z državno pomočjo polnili žepe ljudje, to ni krivda cerkve, ampak države. Tako je povdarjal poslanec univerzitetni profesor dr. Rintelen, kako je n. pr. država prodala neko tako svoječasno cerkveno posestev v Waidhofenu na Avstrijskem za 700.000 K. Kupec ga je zopet hitro prodal neki francoski družbi. Ta je vse gozdove posekala in še potem dobila od gozdarske banke 3 milijone za to posestev. In to se ni zgodilo sedaj, ampak pred vojsko.

Zelo škodovalo je temu cerkvenemu premoženju, ki je naloženo v takozvanem „Religionsfond“ in „Studienfond“ — iz katerega se, mimogrede omenjeno, skrbi ne samo za katoliško cerkev, ampak tudi za druga veroizpovedanja, akoravno sliši to premoženje edinole katoliški cerkvi — zelo slabo, da je, da je večinoma naloženo v — državnih papirjih in je tako po krivdi države strahovito izgubilo

o „nedeljivi Koroški“ v „osvobodilnih bojih“ in drugih abotnostih. In če vedno sistematično utepeja mladino v glavo také čenčarije, bode li za vse dostopna duša otrokova ostala neotrovana? Več ali manj slabih posledic gotovo zapusti taka vzgajna nemška metoda. Nemški učitelji, deloma sami janičarji in odpadniki so tisti destruktivni element, ki s svojim razdiralnim delom najbolj škoduje našemu narodu, oni so kakor črv sredi jabolka, kjer gloda počasi in vstrajno. Oni vrgajnejo našo mladino v „kärnintren“, to je v nemčurje, in neznačajne, ki ne znajo pozneje samostojno misliti temveč postanejo brezvoljni mameluki, z dušo in telesom pripravljeni iti v boj za nemške koristi. Nemški učitelji so stalni poročevalci „Heimatsdiensta“, policaji in ogleduhi, ki vedno vohajo in šikajo pri nas po igredenti, katere ni.

Samo tedaj, če bomo imeli slovenske šole smemo upati, da bomo obustali in se uspešno upirali vsemu potujčevanju. Samo rod, vzrastel in vzgojen v slovenski šoli bo obstal krepak, značajan in zaveden. Le v slovenskih šolah smemo pričakovati boljših uspehov, ko bo otrok učitelje tudi razumel. Kako lepe uspehe so dosegli v razmeroma kratkem času lansko leto, ko smo imeli slovenske šole! Z velikim veseljem in bolj redno so hodili otroci v šolo nego sedaj, z zanimanjem in pazljivostjo so sledili slovenskemu pouku učitelja, katerega so razumeli. Da bi imeli mi 10 let slovensko šolo, pa bi vzrastal nov rod, čil in narodno naroden.

Prejšnja leta se je v takozvanih utrakvističnih šolah poučevalo v prvem razredu popolnoma slovensko, pa zadnje čase se mora že tudi tukaj slovenščina umikati nemščini. To so toraj tiste, lanske leto v St. Vidu obljubljene pravice! Pa tak nemški učitelj — germanizator — ma odgovor hitro pri rokah, češ, saj se slovenski jezik tudi poučuje, prostovoljno 2 uri na teden. Tako torej, slovenski otroci se tujega jezika morajo, materinega pa če hočejo, sili jih nihče k temu. Lahki, Kinezi itd. se v šolah učijo materinega jezika, potem še le drugih, samo koroški Slovenec se mora najpoprej nemško, slovensko pa če sam hoče. Res, da se po nekaterih krajih (a ne povsod) poučuje še 2 uri na teden slovenski jezik, a kako da je s prostovoljnim poukom, ve vsak. Otroci, nemškomislečih starišev pa slovenskih ur itak ne obiskujejo.

Dajte nam slovenske šole! To je naša naravna, najsvetejša pravica in najbolj upravičena zahteva! Narod, kateri nima svojih šol, je obsojen na smrt. In umreti mi nočemo! Slovenska šola je edino sredstvo za našo narodno življenje, za naš obstoj v Nemški Avstriji. Proč z nemškimi šolami, ki vcepajo mladini sovraštvo proti lastnemu narodu.

vrednosti. Zato je samo, kakor pravimo, prokleta, ali pa tudi sveta dolžnost države, da cerkvi da zato primerno odškodnino saj v tem, da omogoči cerkvi, oziroma njenim duhovnikom delovanje, od ktere ima v zadnji vrsti itak le država sama zopet korist. In to tako, kar je po lastni krivdi izgubila pri cerkvenem premoženju, da to pri plači duhovnikov poravnava. To je storila država že svojčas, ko je v napoleonskih vojskah država tudi mnogo cerkvenega premoženja zapravila, da je kakor svojim uradnikom, dala tudi duhovnikom primerne doklade k plači. K temu pride še, da državo ni samo slabo gospodarila s tem cerkvenim premoženjem, ampak delala naravnost „kšefte“ v svojo korist in v škodo tega cerkvenega premoženja. Samo en slučaj! Vsakdo, ki je bil vojak, pozna garnizijsko bolnišnico v Gradcu. To je ogromno poslopje, ki sliši „Religionsfonda“, torej cerkveno premoženje. Država gospodari z njim. In kako? Vzela ga je v najem za se, za vojaško bolnišnico, a za celo poslopje je plačala „Religionsfonda“ še pred kratkem letnih — reci in piši 240 K!

Takih slučajev je nabroj! Iz vsega tega je razvidno, da ima država dolžnost skrbeti za plačo duhovnikov, ker se je tedaj, ko je odvezla cerkvi tisto veliko premoženje, k temu zavzela in to tako dolgo, dokler tistega premo-

## TEDENSKI PREGLED

### Avstrija.

Koroški deželni zbor. Ustavodajni deželni zbor je dne 29. julija t. l. sklenil, da se takoj razveljavijo omejitve prometa z živino, ki še obstajajo in da se takoj odpravijo maksimalne cene za meso. V odgovoru na vprašanje glede tega, da se delajo težkoče Korošcem pri potovanju v Jugoslavijo, se je odgovorilo, da so imeli ponovni protesti deželne vlade radi pasivnega zadržanja jugoslovanskih oblasti le malo uspeha. Vlada bo napravila korake pri zveznem zunanjem ministru, toda interpellanti morajo predložiti natančen material. Na vprašanje slovenskega poslanca Poljanca radi sramotenja in napada dne 5. julija se je odgovorilo, da je krivec 20-letni mladenič in da vlada ostro obsoja to sramstenje ter da bo storila vse potrebne korake, da bo storilec, ki jo dne 5. julija dejansko napadal slovenskega poslanca, ostro kaznovan. Upamo, da ne bo ostalo zopet samo pri praznih besedah, ker zahteva pravičnost in ugled deželne vlade, da se krivec kar najstrožje kaznuje.

### Jugoslavija.

Komunisti in njih nasprotniki. V Oseku je prišlo do velikih protikomunističnih demonstracij. Množica je korakala pred komunistični delavski dom in ga popolnoma uničila. Pri manjšem spopadu ob tej pritiki je bil težko ranjen vodja klerikalne stranke v Oseku. Tudi iz drugih hrvatskih krajev prihajajo vesti o velikih protikomunističnih demonstracijah. Skupščina je sklenila zakon, po katerem se razveljavijo komunistični mandati in odpustijo iz državne službe vsi uradniki, ki so komunisti. Zadnje dni je bilo aretiranih 12 komunističnih poslancev, ker jih sedaj ne ščili več poslaniška nedotakljivost.

### Poljska.

Mobilizacija na Poljskem. Iz Varšave poročajo: Na Poljskem so se vpoklicali etnike 94, 95 in 96. Varšavski isti javljajo, da ta korak nima nobene zveze z odnosi napram Nemčiji ali Rusiji. Vendar se zdi, da se hoče Poljska zavarovati in biti pripravljena za vse slučaje. Gornješlesko vprašanje se približuje rešitvi, na drugi strani pa so prinesli listi vest, da namerava Rusija odpomoči lakoti na ta način, da pride z napadom na Poljsko ali Rumunijo do potrebnih živil.

### Rusija.

Lakota na Ruskem. Prebivalci iz pokrajin, v katerih vlada lakota, bežijo v smeri proti Sibiriji, Kavkazu in Ukrajini. Begunci,

ženja ne da nazaj. Če mogoče sedaj kaj navrh plača, je to njena krivda, ker je s tem premoženjem tako slabo gospodarila in ga zapravljala. To je zgodovinska in juridična podlaga in resnica o plači duhovnikov. To je treba vedeti, če pridejo taki napoli izobraženi ljudje, kakor sta socijaldemokratična poslanca, bivša učiteljka Schneidmadl in Glöckel in govorita o reči, o kateri nimata ne duha ne sluha. Tako tudi vsak uvidi, kako umazana da je agitacija, ki so jo začeli ti ljudje sedaj v priliki povišanja duhovniških plač — sicer stojijo tudi te plače daleč za plačo državnih uradnikov iste kategorije, z isto šolsko izobrazbo; ne samo to, ampak tudi drugi nastavljenici, pri katerih zadostuje navadna ljudsko-šolska izobrazba, kakor žandarji, financarji, bodo tudi v bodoče imeli več plače kakor vsak duhovnik — kako umazana in lažnjiva je ta agitacija, da mora ljudstvo „plačevati duhovnikom plače“. Tu je zgodovinsko in juridično dokazano, da plača cerkev pravzaprav sama svoje duhovnike z odvzetim cerkvenim premoženjem ali bi vsaj lahko plačala, če bi država s tem njenim premoženjem ne bila tako slabo gospodarila.

ki so se napotili v zapadni smeri, so dosegli mesto Smolensk. Trocki je poslal proti heguncen rdeče čite, katero pa niso zamogle ustaviti bežečih množic. Od lakote najtežje prizneta sta guberniji Samara in Saratov. V vseh od lakote prizadetih pokrajinah divja tudi kolera. Bežeči kmetje prepuščajo mnogokrat otroke njihovi usodi. V samarski guberniji sami znaša baje število zapuščenih otrok 60.000. Rus, ki je prišel na Švedsko iz Petrograda, je izjavil, da nikdo ne more vedeti, do česa pride v Rusiji, da pa so vsi prepričani, da prekaša nesreča, ki je zadela Rusijo, vse kar je videl svet dosedaj in da bo privedla ta katastrofa bolševiško vlado do padca. Pisatelj Maksim Gorki se pričakuje dnevno v Helsingforsu, ker je na potu v inozemstvo, da sodeluje pri organizaciji za pomoč stradalajočim pokrajin.

### Grška.

Turki nadaljnje vojevanje. Zadnje poročila iz maloazijskega bojišča pravijo, da so Grki dosegli popolno zmago nad Turki in da smatrajo vojsko za končano. Najnovejše vesti pa javljajo, da je slavnostna skupščina v Angori izrazila željo, naj se vojska nadaljuje do zmagoslavnega konca. Skupščina je pooblastila vlado, da ukrene vse potrebno. Tudi vlada se je izrekla za nadaljno vojevanje in novo mobilizacijo, da se omogoči vojska v zimi.

## DNEVNE VESTI IN DOPISI

Skandalozne pošne razmere na Koroškem. Iz vseh krajev dežele prihajajo pritožbe, da pošte ne dostavljajo slovenskih pošiljatev, slasti na prav pogosto „konfiscirajo“ naš list in mesto, da bi ga dostavili naročnikom, mu odkazujejo taka mesta, da za naslovljenca nikdar ne dobijo v roke. Tudi na reklamaciji se nekatere pošte ne ozirajo. Ker je tako postopanje poštnih organov povsem nedopustno in naravnost kaznjivo, prosimo naše čitatelje, da vse to zadevne pritožbe z natančnimi podatki pošljejo na naslov „političnega in gospodarskega društva“ v Celovcu, Viktringer Ring 26-I. ki bo potem našil poslancev poskrbelo, da se dotičen poštni funkcionarji pošteno ponče o svojih uradnih dolžnostih, obenem pa poročajte imena takih poštnih uradov tudi listu, da bo javnost iz vedela, kje še opravlja poštno službo „Heimatsdienst“.

Skandalozna pošta. Kje je avstrijska pošta, kakor je bila pred vojno? Ko si se lahko popolnoma zanesel na njo, ko je poštna uprava funkcionirala kakor ura? Tudi danes ni povsod enako, ponekod je poštno poslovanje popolnoma redno. A marsikje v slovenskem delu Koroške je pošta pod vsako kritiko. Popolna anarhija. Nobene vesti več. Nobenega spoštovanja tujega imetja. Slovenski časopisi se mečejo proč, kakor se raznim poštnim organom poljubi. Zgodi se, da ena vas dobi slov. časopis, druga vas, četudi ima isto pošto, pa ravnoiste številke ne dobi. Slučaji na razpolago. Tako zlorablja šovinistični poštni organi državno avstrijsko pošto. Popolna samovolja in pristranost v najvišji meri. Staro zaupanje v pravičnost in nepristranost pošte je izginilo. Poštne razmere v slov. delu Koroške so sramota za Avstrijo. Dobijo se popolnoma nezanesljivi pismonoše, ki ne samo, da sami niso vestni, ampak tudi drugim pustijo, da pobirajo karte in odpirajo pisma. Kje je pisemska tajnost? Poštni uradi si prisvajajo oblast cenzurirati pošto. Po svoji volji zadržujejo liste in jih mečejo stran. Huje kot med vojno! Med vojno je bila postavna cenzura, danes že vsak poštni urad in poštni sel misli, da sme cenzurirati, zadrževati in konfiscirati pošto. Kje je slavna republikanska prostost? Prave turške, balkanske razmere! Skandal!

Suša in vročina. Vremenske napovedi, ki so naznanjevale konec prejšnjega tedna, da bo vročina v začetku sedanjega tedna popustila, se niso izpolnile. Suša in vročina še ni nič popustila in najnovejša vremenska poročila pravijo, da je računoti še nadalje s sedanjim vročim.

